

Nr 315.

Godkänd av första kammaren den 2 juni 1923.
Godkänd av andra kammaren den 2 juni 1923.

*Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av väckta motioner
om avskaffande av mantalspenningarna, allmänna sjuk-
vårdsavgiften och folkskoleavgiften.*

[Sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande nr 10 (nr 2)
och memorial nr 13 (nr 3).]

Till Konungen.

I två inom första kammaren väckta motioner nr 61 och nr 62 har hemställts, bland annat, att riksdagen måtte för sin del besluta, att de personliga skatterna, mantalspenningarna, allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften icke må påföras för tiden efter 1924 års ingång.

Frågan om avskaffande av de personliga avgifterna har vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning, senast åren 1920 och 1922. I motioner, väckta inom andra kammaren, nr 291 vid 1920 års riksdag och nr 177 vid 1922 års riksdag, hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och under vilka förhållanden de personliga avgifterna skulle kunna upphävas. Vid båda dessa riksdagar avtog första kammaren motionerna, medan desamma bifölls av andra kammaren, vadan frågan för dessa riksdagar förfallit.

De skäl, som huvudsakligen anfördes mot ett bibehållande av de personliga avgifterna, voro av ekonomisk och praktisk art. Sålunda framhölls, att dessa avgifter, vilka genom penningvärdets fall förlorat en stor del av sin betydelse, försakade så stora kostnader och besvär, att det kunde ifrågasättas, om de influtna avgifterna motsvarade kostnaderna. För övrigt anfördes, att avgifterna kunde betraktas såsom rudiment från tidigare beskattningsformer och voro oförenliga med moderna beskattningsprinciper.

Jämväl i förstnämnda båda motioner har såsom huvudskäl för de gjorda yrkandena åberopats, att ett avskaffande av de personliga avgifterna borde medföra besparingar. Så har i motiveringen anförts, bland annat, följande: Skatteformen vore principiellt ohållbar, ehuru skattebeloppet i varje särskilt fall vore alltför ringa för att kännas betungande ens för de minst bemedlade. Den spelade numera icke någon nämnvärd roll för inkomststaterna. Det psykologiska moment, som man velat förbinda med den personliga skattens erläggande, och som skulle göra detta till »ett uttryck av det aktiva medborgarskapet» ägde föga värde, då skattens påförande vore beroende av de kommunala myndigheternas gottfinnande och underlåtenhet att betala påfordr avgift mycket ofta måste tolereras. Till sist och icke minst kunde det med fog ifrågasättas, huruvida i själva verket med hänsyn till arbete och kostnader för de influtna medlens uttagande nämnvärd nettobehållning därvid uppstode.

På begäran av riksdagens statsutskott hava statskontoret och riksräkenskapsverket i vederbörlig ordning gemensamt avgivit yttrande över motionen I: 61, vilket yttrande återfinnes såsom *bilaga* till sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande i ämnet [nr 10 (nr 2)].

På sätt framgår av nämnda yttrande har under år 1921 influtit i mantalspenningar 878,550 kronor 4 öre och i sjukvårdsavgift 1,098,018 kronor 57 öre. Beträffande beloppet av inbetalade folkskoleavgifter, som i regel uppföras å den kommunala debetsedeln och sålunda icke redovisas till riksräkenskapsverket, hava erforderliga uppgifter icke kunnat erhållas. Emellertid torde det med hänsyn till antalet kommuner, vari folkskoleavgift debiterats, och med avseende fäst därå, att sådan avgift icke påföres i flera av de folkrikaste kommunerna, kunna antagas, att sammanlagda beloppet av influtna folkskoleavgifter uppgått till omkring 850,000 kronor. Sammanlagda ungefärliga beloppet av personliga avgifter, vilka årligen inflyta, skulle därför kunna beräknas till 2,825,000 kronor.

Innan ståndpunkt tages till frågan, om de personliga avgifternas avskaffande, är det uppenbarligen av intresse att erhålla kännedom om kommunernas och landstingens ställning till frågan. Såsom ovan nämnts, äger skoldistrikt att besluta, huruvida folkskoleavgift skall utgå eller icke. Enligt uppgift, som lämnats till det sammansatta utskottet, skulle år 1918, efter vilket år sannolikt icke några väsentliga ändringar i detta hänseende ägt rum, folkskoleavgift utdebiterats i 2,219 av rikets 2,409 landskommuner och 78 i städer. Oaktat i regel kommunerna själva hava att bekosta arbetet med debitering och uppbörd av folkskoleavgiften, synas kommunerna sålunda i

allmänhet funnit fördelaktigt att bibehålla utdebiteringen av folkskoleavgiften.

Beträffande sjukvårdsavgiften har för sistnämnda utskott varit tillgänglig en utredning, verkställd i anledning av en utav stadsfullmäktige i Stockholm i skrivelse den 23 maj 1921 gjord framställning till Kungl. Maj:t i syfte att sådana bestämmelser infördes, att sjukvårdsavgift icke skulle behöva utgå i Stockholms stad, därest medel på annat sätt ställdes till förfogande för att bekosta de behov, denna avgift avsåge att täcka. Över denna framställning har, bland andra, statskontoret avgivit yttrande, vilket finnes intaget i bilagan till det sammansatta utskottets ovannämnda utlåtande, och därvid anført, att, därest åtgärder vidtoges för upphävande av bestämmelserna om den allmänna sjukvårdsavgiften för Stockholms stads del, sjukvårdsavgiften syntes böra indragas jämväl för landstingen och övriga städer, som ej deltaga i landsting. Med anledning av den sålunda ifrågasatta indragningen av sjukvårdsavgiften hava sistberörda städer och landsting inkommit med yttranden. Därvid hava fyra städer och sju landsting förordat indragning av sjukvårdsavgiften, tolv landsting uttalat sig mot avgiftens avskaffande och två landsting föreslagit att, därest någon ändring i bestämmelserna rörande sjukvårdsavgiften skulle anses erforderlig, denna måtte inskränkas till, att vederbörande landsting eller stad skulle äga besluta, huruvida sjukvårdsavgift skulle utgå eller icke.

Såsom skäl för indragning av avgiften anfördes därvid, dels att något principiellt skäl för att skatten för ifrågavarande ändamål utginge enligt andra grunder än de, som gällde för täckande av övriga utgifter för sjukvården, icke föreläge, dels att en sådan indragning icke komme att i nämnvärd mån förskjuta skattebördan, dels ock att genom avgiftens avskaffande arbetet med debitering och uppbörd skulle komma att förenklas. För avgiftens bibehållande åberopades dels ekonomiska skäl, dels ock att anledning till avskaffande av avgiften icke kunde anses föreligga, så länge mantalspenningarna utginge.

En beräkning av de kostnader, de personliga avgifterna medföra, är givetvis förenad med betydande svårigheter, då arbetet med dessa fördelar sig å ett flertal uppgifter, nämligen debitering, uppbörd, redovisning samt i de fall, där avgifterna icke erläggas i föreskriven ordning, indrivning av desamma. Bortsett från de säkerligen jämförelsevis fåtaliga fall, då den skattskyldige påföres enbart kapitationsavgifter, torde arbetet med debiteringen av dessa avgifter vålla det största besväret. En undersökning, verkställd inom överståthållarämbetet, har givit vid handen, att debite-

ringen av i Stockholm i samband med kronouppbörden utgående personliga avgifter — nämligen mantalspenningar, sjukvårdsavgift och personlig avgift till prästerskapet — därest debiteringen verkställas av tillfällig arbetskraft, vilket med hänsyn till debiteringens enkla beskaffenhet väl låter sig göra, drager en kostnad av omkring fyra kronor för ettusen skattskyldiga eller sålunda 0,4 öre för skattskyldig. Beräknas kostnaderna för avgifternas införande i avskrifter av uppbördsboken, å debetsedeln och i redovisningshandlingar samt för det ökade besvär vid summeringar, avgifterna vålla, till något mer än ett öre för varje skattskyldig, uppkommer för å kronodebetsedeln uppförda, i behörig tid erlagda kapitationsavgifter en kostnad av ungefär $1\frac{1}{2}$ öre för varje skattskyldig. Denna kostnad kan ju ingalunda anses hög i förhållande till de utdebiterade beloppen.

Påföres skattskyldig enbart personliga avgifter, tillkomma kostnaderna för skrivande av den skattskyldiges namn i uppbördsboken och å debetsedeln, vilka kostnader med tillägg av debiteringskostnaderna, därest samtliga kapitationsavgifter uppbäras i sammanhang med kronouppbörden, helt säkert icke överstiga den lösen av tre öre, debiteringsförrättaren äger tillgodoföra sig. Härtill kommer kostnaden för själva debetsedeln, vilken enligt uppgift från postverket, som ombestyr tryckningen av flertalet debetsedlar, för närvarande beräknas till $1\frac{1}{2}$ öre för debetsedel, ävensom för distribution av debetsedeln, vilken sistnämnda kostnad, i de fall uppbörden verkställas genom postverket, beräknas till fem öre för debetsedel. I de fall åter, där kommunen förrättar uppbörden, torde de merkostnader för distribution av debetsedlar och uppbörd, som förorsakas av de personliga avgifterna, bliva relativt obetydliga.

Erläggas de personliga avgifterna under uppbördstermin, inskränka sig sålunda kostnaderna till jämförelsevis små belopp. Däremot torde arbetet med indrivning av restantieposter, innefattande enbart kapitationsavgifter, i regel vara betydande i förhållande till de belopp, som skola indrivnas, jämväl därest hänsyn toges till den indrivningsavgift av tjugufem öre för debetsedel, som påföres vid underlåtenhet att i föreskriven ordning gälda utskylderna. Även om några direkta besparingar i form av minskade utgifter i löner icke torde kunna vinnas genom att indrivningsförrättarna befrias från arbetet med indrivningen av sistberörda restposter, torde dock kunna antagas, att den lättnad i arbetet, förrättningsmännen härigenom erhöle, lämnade dem möjlighet att ägna mera tid än hittills åt indrivningen av de mera betydande utskyldsbeloppen.

Å andra sidan skulle sannolikt ett avskaffande av de personella avgifterna kunna medföra olägenheter. I många fall, framför allt då den

skattskyldige taxerats till bevillning men icke till inkomst- och förmögenhetsskatt, påföres denne å kronodebetsedeln ett obetydligt belopp i krono- och landstingsskatt. Därest de personliga avgifterna borttoges, skulle helt säkert i dylika fall en disproportion mellan skattebelopp och kostnader uppstå.

Även ur principiell synpunkt torde skäl kunna anföras för bibehållande av en vid sidan av skatten å inkomst utgående personlig avgift. I den mån förmåga att betala en sådan avgift föreligger, synes det riksdagen riktigt, att varje medborgare bidrager åtminstone till de direkta merkostnader för registrering och dylikt, som han förorsakar det allmänna. Det lär icke sällan inträffa, att personer, oaktat de icke åtnjuta inkomst av det slag eller till den storlek att denna göres till föremål för beskattning, till följd av andra omständigheter såsom exempelvis underhåll av närstående besitta en lika stor betalningsförmåga som många för inkomst taxerade personer. De personliga avgifternas belopp understiger dessutom väsentligt den grundavgift av tre kronor, som utgår enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, och i regel torde väl icke andra från taxering till inkomst befriade personer än de, som tillika hava att utgöra berörda grundavgift, påföras personliga avgifter.

Till här ovan anförda skäl kommer att nu rådande finansiella svårigheter för staten och kommunerna synas tala mot ett bifall till det i motionerna framställda förslaget att omedelbart avskaffa dessa avgifter. De missförhållanden, som påvisats i motionerna, synas dock påkalla en utredning av frågan.

Därest en sådan utredning giver vid handen, att de personliga avgifterna icke lämpligen böra avskaffas, torde, enligt riksdagens mening, böra tagas under övervägande, om icke sättet för dessas påförande kan undergå reformering. Så synes numera knappast något skäl föreligga att påföra man och kvinna avgifter med olika belopp. Därjämte skulle otvivelaktigt en betydande förenkling i arbetet vinnas, därest endast en enda personlig avgift påfördes.

Om riksdagen sålunda icke funnit anledning att utan närmare utredning biträda förslaget om ett omedelbart avskaffande av kapitationsavgifterna, har riksdagen emellertid ansett det i motionerna angivna syftet att åstadkomma förenklingar i arbetet med debiteringen och indrivningen beaktansvärt.

Det synes antagligt, att en sådan besparing skulle kunna vinnas, därest den enligt pensionsförsäkringslagen utgående grundavgiften, i likhet med vad redan nu är fallet i åtskilliga städer, uppfördes å kronodebet-

sedeln. Utom den minskning i arbete för kommunerna, en sådan åtgärd skulle medföra, skulle därigenom antalet restposter avsevärt minskas varjämte åtgärden skulle befria åtskilliga av de skattskyldiga från besväret av att å en särskild uppborädsstämma erlägga berörda grundavgift.

Såsom i motionerna framhållits, kräver indrivningen av utskylder framför allt i de fall, handräkningsförfarandet måste tillgripas, ett betydande arbete. I fråga om de mindre utskyldsbeloppen kommer indrivningsarbetet ofta nog att bliva utan resultat, då i sådana fall några exekutiva åtgärder vanligen icke kunna med framgång företagas mot de skattskyldige. Så framgår av en i motionen I: 61 lämnad redogörelse för kronouppbörden av personliga avgifter inom några fögderier och städer, att, medan av de skattskyldiga, som påförts enbart personella avgifter, omkring sjuttio två procent erlagt avgifterna inom föreskriven tid, av de restantieposter, vari ingå enbart sådana avgifter, endast omkring trettio sex procent guldits. Med hänsyn härtill och då, enligt till det sammansatta utskottet lämnad uppgift, antalet restförda poster, som upptaga jämförelsevis obetydliga belopp, är avsevärt, synes det önskvärt, att beträffande sådana poster ett något enklare indrivningsförfarande kunde komma till användning än det för närvarande tillämpade. I § 16 uppborädsreglementet den 14 december 1917 finnas bestämmelser införda rörande åtgärder för åstadkommande av inbetalning genom vederbörande beskickning eller konsulat av restförda kronoutskylder, som påförts i utlandet boende personer, och vilka åtgärder begränsats till att avse restposter, överstigande femton kronor. Det synes riksdagen, som om utan egentlig olägenhet en likartad begränsning skulle kunna föreskrivas beträffande restantieförda utskyldsposter, för vilkas uttagande handräkning skall begäras utom det distrikt, där utskylderna påförts den skattskyldige.

Under åberopande av det anförda får riksdagen anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida mantalspenningarna, den personliga sjukvårdsavgiften och den personliga folkskoleavgiften lämpligen må kunna upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag, som kan av utredningen föranledas.

Stockholm den 2 juni 1923.

Med undersåtlig vörndnad.